

Kommunala avtalsdelegationen

Handläggare
Jesper StrandvikDatum
2019-12-30

Mottagare

Kommunerna och kommunalförbunden på Åland

Skyddskläder och personlig skyddsutrustning enligt arbetarskyddslagstiftningen inom kommunsektorn

I underteckningsprotokollen till de kommunala tjänste- och arbetskollektivavtalen för avtalsperioden 2018-2019 har parterna kommit överens om att föra separata förhandlingar om förnyelse av kommunala sektorns avtal om skyddskläder. Skyddsklädselsavtalet ingår i KAD cirkulär 10/2014 .

Huvudavtalsparterna har, likt parterna i riket 2009, enats om att häva skyddsklädesavtalet då det anses vara föråldrat. Avtalsparterna hänvisar istället till texten i detta cirkulär som är en uppdatering av cirkulär 10/2014. Avsikten är ändå inte att försämra beprövad och fungerande praxis i kommunerna och kommunalförbunden i fråga om skyddskläder.

Ersättning för tjänste-/arbetsdräkt och skyddskläder regleras i AKTA 2018-2019 VI §2.

Introduktion

I det kommunala arbetet betjänar man kunder, patienter och andra kommuninvånare i många olika arbetsuppgifter och under olika arbetsförhållanden. Ofta behöver personalen skydd mot smuts och situationer som utgör en risk för hälsan eller säkerheten. Detta skyddar också kunderna och andra utomstående mot till exempel smittor.

I detta cirkulär redogörs för de centrala begreppen och de nuvarande normerna inom kommunsektorn samt hur man gör en helhetsbedömning av behovet av skyddskläder på lokal nivå och de olika aktörernas ansvar och skyldigheter.

I ett flertal kommuner och kommunalförbund har man fungerande och beprövad praxis för skyddsklädsel. Detta cirkulär har som syfte att stödja de lokala aktörerna vid en bedömning av arbetarskyddet ur ett helhetsperspektiv och vara en hjälp vid bedömningen av behovet av skyddsklädsel.

Begreppen

I detta cirkulär behandlas skyddskläder, arbetsdräkter och personlig skyddsutrustning enligt lagstiftningen om arbetarskydd. Om arbetsgivaren har beslutat att tjänstedräkt/arbetskläder ska användas av den anledningen att det på grund av uppgiftens karaktär eller personens myndighetsställning förutsätts att en anställd skiljer sig från mängden (t.ex. brandbefäl, parkeringsövervakare) eller på någon motsvarande grund, tillämpas inte principerna i detta cirkulär.

Skyddskläder

Skyddskläder ska ges arbetstagaren eller tjänsteinnehavaren när arbetsförhållandena fortgående eller största delen av arbetstiden är mycket smutsiga och kläderna slits mer än normalt. Med detta avses utöver våta, gyttjiga, sotiga eller dammiga förhållanden också heta, kalla eller fuktiga förhållanden.

Skyddskläder kan vara personliga beroende på arbetets karaktär eller reserveras för ett visst arbetsställe efter övervägning. När en arbetstagare eller tjänsteinnehavare endast tillfälligt arbetar i smutsiga förhållanden eller i förhållanden som sliter mer än normalt på klädseln, kan man för ett arbetsställe reservera skyddskläder för gemensamt bruk.

Arbetsdräkt

Av sanitära, hygieniska eller andra motsvarande skäl kan arbetstagaren eller tjänsteinnehavaren åläggas att använda en viss arbetsdräkt. Arbetsgivaren skaffar på sin bekostnad en sådan arbetsdräkt och svarar för vården av den.

Personlig skyddsutrustning

Den personliga skyddsutrustningen bör skaffas på arbetsgivarens bekostnad när det inte går att undvika eller begränsa risken för ett olycksfall eller en sjukdom till följd av arbetet eller arbetsförhållandena genom andra åtgärder som gäller arbetet eller arbetsförhållandena (arbetarskyddslagen (FFS 738/2002) § 15 mom. 1). Närmare uppgifter om valet och användningen av personlig skyddsutrustning finns på arbetarskyddsförvaltningens webbplats, där det också finns en förteckning över beslut av statsrådet om användningen av personlig skyddsutrustning, se länk nedan.

Personlig utrustning är till exempel hjälmar, ögon-, hörsel- och andningsskydd, handskar och skodon. Vid bedömningen av behovet av skodon är utgångspunkten att förhindra halkning och olyckor där fötterna är utsatta.

Om undantagsvis fler än en person måste använda den personliga skyddsutrustningen ska man se till att användningen inte medför sanitära eller hygieniska problem för användaren.

Primära sätt att förebygga faror kan vara att tillgripa tekniska lösningar för arbetet och rätta till förhållanden som beror på hur arbetet är organiserat. Om de här nämnda åtgärderna inte ger önskat resultat, är följande åtgärd att skaffa personlig skyddsutrustning. För arbetstagare finns bestämmelser i arbetarskyddslagen (FFS 738/2002) § 20 om ens skyldighet att använda personlig skyddsutrustning

och ens skyldighet att använda sådana ändamålsenliga kläder som inte medför risk för olycksfall i arbetet.

Utredning av farorna och bedömning av riskerna i praktiken

Riskhantering är en process där man identifierar faror och olägenheter, bedömer riskens storlek och eliminerar/minskar riskerna. Om riskfaktorerna inte kan elimineras måste man bedöma deras konsekvenser för de anställdas säkerhet och hälsa. Vid bedömningen bör man beakta både den fasta och tidsbundet anställda personalen och inhyrd arbetskraft. Studerande och praktikanter ska beaktas till den del som arbetarskyddslagen tillämpas på dem.

För utredning av farorna ska bland annat följande faktorer beaktas:

- risken för olycksfall eller förlorad hälsa
- den fysiska, psykiska och sociala belastningen
- konstruktioner på arbetsplatsen och i arbetsmiljön, arbetsförhållandena
- kemiska, fysikaliska och biologiska eller hygieniska faktorer
- maskiners och redskaps säkerhet
- inträffade nära ögat-situationer, olycksfall, yrkessjukdomar och arbetsrelaterade sjukdomar samt tillbud (till exempel en anställd halkar i arbetet, föremål faller)
- arbetstagarens ålder, kön, yrkesskicklighet och andra personliga förutsättningar.

Bedömningen bör göras tillsammans med de anställda. Om arbetsgivaren inte har tillräcklig sakkunskap för att utreda farorna och identifiera dem ska utomstående kompetenta sakkunniga anlitas (exempelvis sakkunskapen vid företagshälsvården). Utredningen av farorna bör hållas uppdaterad och förhållandena ska granskas vid väsentliga förändringar av verksamheten.

Vid riskbedömningen bör också val och användningen av personlig skyddsutrustning på arbetsplatsen utredas samt behovet av användning av skyddskläder eller arbetsdräkt bedömas. Vid fastställande av behov av skyddskläder bör man beakta särdragen inom de olika förvaltningarna.

Arbetarskyddskommissionen eller motsvarande samarbetsorgan behandlar principerna och metoderna för utredning av faror, riskbedömning samt utvärderingsrapporterna. Resultaten av bedömningarna utnyttjas för verksamhetsprogrammet för arbetarskyddet.

För riskutvärderingsprocessen utses en person som ansvarar för att utvärderingen genomförs, övervakas och följs upp. För riskbedömningsprocessen finns färdiga modeller som man hittar på Arbetarskyddscentralens webbplats. På samma webbsidor finns mer information om riskbedömning och om arbetarskyddshandböcker för olika sektorer.

Ansvar och skyldigheter

Chefen ansvarar för arbetarskyddet för personalen. Chefen ska utreda och identifiera faror och olägenheter som arbetet, arbetsstället och arbetsförhållandena medför. Chefen ska övervaka att den personliga skyddsutrustning som arbetarskyddslagen förutsätter har införskaffats och hur den underhålls. Chefen övervakar också att utrustningen används. Chefen ska se till att de anställda introduceras och får handledning i användningen av den personliga skyddsutrustningen och övriga skyddskläder.

Utöver arbetsgivaren är också den anställde skyldig att för sin del sörja för säkerheten i arbetet, vara omsorgsfull och försiktig, meddela fel och använda personlig skyddsutrustning. Arbetstagarna ska i sitt arbete använda sådana ändamålsenliga kläder som inte medför någon fara för olycksfall eller sjukdom.

Företagshälsovårdens uppgift är i första hand att med förebyggande medel sträva efter att påverka förhållandena på arbetsplatsen och att främja de anställdas hälsa och välmående.

Personalen inom samarbetet för arbetarskyddet är viktig när man på kommunnivå bedömer behovet och användningen av personlig skyddsutrustning och skyddskläder inom olika branscher. Gemensamma tillämpningsanvisningar för upphandling på kommunnivå utarbetas i samråd mellan ledningen, personalens representanter, arbetarskyddspersonalen, företagshälsovården och personalförvaltningen.

Till ledningens och chefernas uppgifter hör att följa mängden, varaktigheten och utvecklingen av sjukfrånvaro och arbetsolycksfall. Dessa ingår också i personalrapporteringen. Samarbetsorganen och arbetsplatsmöten eller motsvarande kan behandla orsakerna till "nära ögat"-situationer och arbetsolycksfall samt hur man strävar efter att förebygga olycksfall i arbetet.

Andra tillämpliga bestämmelser

Utöver i arbetarskyddslagen finns det bestämmelser som förpliktar parterna också i arbetsavtalslagen (FFS 55/2001) 2 kap. 3 §, 3 kap. 2 § och i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (FFS 304/2003) 3 kap. 14 §, 4 kap. 20 §. Dessa lagar finns bland annat i slutet av AKTA-boken.

I det kommunala arbetskollektivavtalet för timavlönade (TIM-AKA) 2018–2019 § 44 mom. 3 finns bestämmelser om anskaffning och vård av skyddskläder och arbetsdräkter. Ersättning för tjänste-/arbetsdräkt och skyddskläder regleras i AKTA 2018-2019 VI §2.

Ekonomiska konsekvenser

Upphandlingen och vård av skyddskläder förorsakar kommunen kostnader. Arbetsgivaren skaffar (köper eller hyr) den mängd skyddskläder, arbetsdräkter och

personlig skyddsutrustning som arbetsgivaren anser vara nödvändig och beslutar om hur dessa vårdas och underhålls..

I kommunen och kommunalförbunden inverkar nivån på och utvecklingen av kostnaderna för skyddskläder på arbetsgivarens arbetskraftskostnader.

Skyddskläderna är inte endast en utgiftspost utan den kan också granskas i förhållande till kostnaderna för arbetsolycksfall. Genom lämplig klädsel och skyddsutrustning kan arbetsgivaren minska arbetsolyckor och sjukfrånvaro samt förhindra förtida pensionering genom invalidpension.

För mer information se:

Arbetshälsoinstitutets webbsidor om arbets säkerhet

<https://www.ttl.fi/sv/arbetsmiljo/>

Arbetskyddsförvaltningens publikation, ”Val och användning av personlig skyddsutrustning”

https://www.tyosuojelu.fi/documents/95094/2510212/Henkil%C3%B6nsuoj_val_ja_k%C3%A4ytt%C3%B6_SE_TSO_11.pdf/eb832ec4-b657-499e-82a0-203b1c4e7f2a?version=1.0

Arbetskyddscentralens webbsidor om riskbedömning

https://ttk.fi/sv/arbetstrivsel_och_arbetskydd/verksamhet_pa_arbetsplatsen/ansvar_och_skyldigheter/utredning_och_bedomning_av_arbetets_risker

KOMMUNALA AVTALSDELEGATIONEN

Med vänlig hälsning

Jesper Strandvik

Avtalschef